

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

**ПРОЕКТ ЗАЕДНО И РАВНИ:
ПРАВАТА НА ТЪРСЕЩИТЕ УБЕЖИЩЕ И ЗАКРИЛА**

НАРЪЧНИК

**ЗАКОНОВ ОТГОВОР В КОНКРЕТНИ СЪПКИ
ПЕТ АДМИНИСТРАТИВНИ КАЗУСИ И СПРАВЯНЕТО С ТЯХ**

Ukraine
Support & Renovation
Foundation

**ФОНДАЦИЯ
СТОЙНА
КРЪСТАНОВА**

ПЕТ АДМИНИСТРАТИВНИ КАЗУСИ И СПРАВЯНЕТО С ТЯХ

След Военната агресия на Русия в Украйна повече от 10 000 украински граждани, бягащи от войната, получиха временна закрила и подкрепа в Пловдив и областта. Както и в другите краища на България, те бяха приети със загриженост и солидарни действия. За пръв път у нас е приложена Директивата 2001/55/ЕО на Съвета от 20 юли 2001 г., която очертава условията за предоставяне на временна закрила в случай на масово навлизане на разселени лица. През 14 март 2022 г. се публикува Решение №144 на Министерския съвет на Република България, което постановява да се осигури временна закрила за бягащите от войната в Украйна лица. Тя влиза в сила и автоматично обхваща всички украински бежанци, влезли или намиращи се на българска територия. Те са взети под закрилата на Европейския съюз и българското законодателство и имат права такива, каквито са дадени и на българските граждани. Все пак тяхното ежедневие се бележи от трудности, предизвикани от различния културен и социален контекст, езиковата бариера, структурата на процедурите, които трябва да се следват, за да могат украинските бежанци да се справят с административните трудности в образователната и здравната система, в трудовия пазар, така че те да могат да се впишат устойчиво в българското общество.

Ето защо екип на Фондация „Стойна Кръстанова“ направи изследване по проект „Заедно и равни: правата на търсещите убежище и закрила“. Теренните проучвания се проведоха по метода спешна антропология, който се определя от необходимостта за неотложна антропологична реакция за решаването на криза, в която е поставена общността на украинските граждани, бягащи от войната. След проведеня анализ на получените емпирични данни, се откриха пет казуси, на които трябваше да се потърси конкретен алгоритъм за решение. За да улесним украинските граждани да се справят сами с изглеждащите на пръв поглед непреодолими трудности, съставихме този Наръчник.

Квалификация и преквалификация на украинските бежанци в България

„Има хора между нас украинците, които искат да се преквалифицират. Например, има една жена, която работи в кулинарен цех и тя сега има желание сама да отвори своя сладкарница, да си направи свой бизнес и тя ходи на курсове по сладкарство и в бъдеще би искала да си отвори свое нещо. Но все още не знае как да направи това“. (интервю с Елена Георгиева, представител на Ukraine Support&Renovation, Асеновград)

Украинските бежанци в България могат да се възползват от абсолютно всички възможности за квалификация и преквалификация. Естествено, ако искат да се преквалифицират, ще трябва да минат през процедура по признаване на сегашната им квалификация. Това е същата процедура, като тази за признаване на образование. Но ако тепърва искат да получат някаква нова квалификация, имат право да направят това в Центровете за професионално обучение. Такива центрове има в повечето големи градове. Те предлагат ежегодни и ежемесечни курсове по различни квалификационни възможности.

Въпросите с преквалификацията обаче можем да отнесем към решаването на още един проблем, а именно признаване на техните умения. Когато става въпрос за умения, българската образователна система на този етап пожелателно е заявила, че тя ще приема и професионалните умения за такива и ще издава съответни сертификати за тях. За съжаление обаче извън центровете за професионално обучение, които издават подобни сертификати за умения, всъщност образователната ни система в България тепърва разработва механизъм за издаване на индивидуални документи, които да удостоверяват конкретни умения или дори части от такива умения.

Все пак някои институции са си поставили за задача именно да работят за добиване на нови умения, свързани с квалификация, преквалификация и подобряване на знанията за предприемачество. Министерството на труда и социалната политика предлага обучения за придобиване на професионална квалификация или ключови компетентности, организирани и финансирани от Агенцията по заетостта. Конкретна

информация за възможностите за обучение за придобиване на професия или компетентности може да се получи във всяка дирекция “Бюро по труда” и на сайта на Агенцията по заетостта. Те са безплатни за желаещите. Бюрото по труда обявява постоянно и работни места, като Ви съпровожда в избора и подписването на договор. Специално за украинските бежанци действа програма „Солидарност“.

В съответствие с мисията си и в партньорство с ВКБООН, „Каритас“ работи по проект за насърчаване на устойчивия поминък и социално-икономическата интеграция на бежанците в България, чрез: съдействие за намиране на работа, информиране и кариерно консултиране, обучения за професионална квалификация и награждане на трудови умения, курсове по български език за работещи/търсещи работа, изготвяне на индивидуални планове за кариерно развитие, менторство и придружаване. „Каритас Витания“ и Хуманитарният център помагат на бежанците и хората, търсещи закрила в България, с комплексна подкрепа, насърчаваща тяхното социално включване и ефективна интеграция. Достъп до жилище, качествено образование и до пазара на труда е важна стъпка, помагаща на засегнатите хора да постигнат самостоятелност и да поемат отново живота си в свои ръце.

Полезни линкове, адреси и телефонни номера за връзка:

Министерство на труда и социалната политика (Агенция по заетостта)

<https://www.az.government.bg/pages/grafici-za-obuchenia/>

Бюро по труда Пловдив

<https://www.az.government.bg/contacts/offices/>

Каритас Витания (Пловдив)

<https://vitania.caritas.bg/who-we-are/>

Квалификация и преквалификация (правата ми)

<https://pravatami.bg/29504>

Каритас Витания

гр. Пловдив, ул. “Стефан Веркович” 3. ет.3, оф.6,
тел.: 0888819230, имейл: plovdiv@vitania.caritas.bg

Легализация на диплома

„При нас има голям проблем за хората, които не знаят как да легализират дипломите си. Имаме един човек, който е лекар гастроентеролог и е работил в Киев в частна клиника. Сега той има проблем с превода и легализацията на дипломата, той не знае как да приравни тази диплома тук към българските стандарти, какво трябва да направи, какви още изпити трябва да положи...“ (интервю с Елена Георгиева, представител на Ukraine Support&Renovation, Асеновград)

Когато говорим за признаването на дипломи, стигаме до въпроса за признаването на квалификацията и на нивото на висшето образование. Тук проблемите вече се отнасят към една друга институция, която е извън Министерството на образованието – това е Националният център за информация и документация, известен в България като НАЦИД и да се започне съответната процедура. Една от трудностите е, че всички документи са на български език, така че трябва квалифициран експерт и консултант, с когото украинските граждани да преминават заедно през цялата документация. Важно условие е всеки да притежава своята диплома или копие от нея. Когато говорим за необходимостта украинските граждани да представят своята диплома, трябва да имат предвид, че в България българското законодателство възприема три начина за представяне на документи. Първият начин е в оригинал, вторият – е да се представи дубликат, който е издаден от университета, институцията, която е издала дипломата. А третият начин е да се представи копие. Изискването е да се представи един от първите два варианта.

Следват превод и легализация, които са две различни процедури. Преводът се извършва от така наречения „заклет преводач“, който има правото да извършва тази дейност. Легализацията представлява удостоверяване на автентичността и верността на даден официален документ. Процедурата по легализация е законоустановена в „Правилник за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа“. Тя се отнася винаги единствено и само до нормативно установения начин в Република България за легализиране на документи. След това се попълват всички необходими за процедурата на НАЦИД документи. След тяхното разглеждане институцията е длъжна да даде отговор не по-късно от два месеца. Обикновено отговорите се бавят повече, тъй като трябва да се направят множество проверки, а дипломите да се приведат към Европейската кредитна система.

Признаване на придобито висше образование в чуждестранни висши училища: бакалавър, магистър

Академичното признаване е официално писмено потвърждение на стойността на дипломата за висше образование или на друг аналогичен документ, издаден от образователна институция, призната от компетентен държавен орган за част от системата на светското висше

образование на съответната държава.

1. Кои документи подлежат на признаване?

Дипломи за висше образование на образователно-квалификационна степен

„БАКАЛАВЪР”, „МАГИСТЪР”, или без степен

- издадени от образователни институции, признати от компетентен национален орган за част от системата на светското висше образование на съответната държава;
- придобити в съответствие със законодателството за висше образование на страната, в която е проведено обучението.

За да подлежи на академично признаване в България, Вашата диплома трябва да дава академични права в държавата, в която е издадена.

Не подлежат на признаване документи, които:

- не дават официално права на висше образование в съответната държава, в която са издадени;
- не отговарят на държавните изисквания за придобиване на висше образование в България;
- са издадени в нарушение на законодателството на страната по седалище на висшето училище, или в която е проведено обучението.

2. Какви са етапите на процедурата?

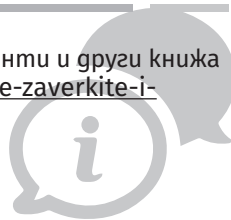
Процедурата по академично признаване в НАЦИД включва следните основни етапи:

- Проверка на академичния статут на висшето училище, издало дипломата и на завършената програма за висше образование. Извършва се и проверка на академичния статут на институцията, провела обучението в случаите, когато е различна от висшето училище, издало дипломата.
- Проверка на автентичността на документите.
- В случай, че някоя от предходните проверки и проучвания са приключили с отрицателен отговор, процедурата не продължава, за което се изготвя писмен отговор до заявителя.
- Оценяване на съответствието на данните от представената диплома и дипломно приложение с държавните изисквания за придобиване на висше образование в Република България. Това е същинското признаване и то се осъществява за дипломите, при които всички предходни проверки и проучвания са приключили положително.
- Вземане на решение за признаване на образователно-квалификационна степен на висшето образование и професионална квалификация, когато тя е посочена в дипломата, за отказ да бъде призната или за прекратяване на процедурата.
- Издаване на удостоверение по образец; издаване на решение за отказ; издаване на решение за прекратяване.

Източник: <https://nacid.bg/bg/>

Полезни линкове, адреси и телефонни номера за връзка:

Правилник за легализиране, заверките и преводите на документи и други книжа
<https://www.mi.government.bg/library/pravilnik-za-legalizirane-zaverkite-i-prevodite-na-dokumenti-i-drugi-knizha/>
<https://nacid.bg/bg/>

Освидетелстване от Териториална експертна лекарска комисия (ТЕЛК)

„Аз съм Володимир. В България съм от март 2022 г. и живея в Асеновград. Преди доста години претърнях катастрофа в Украйна и лекарска комисия там удостовери моето състояние и инвалидност. Имам решението на Украинската лекарска комисия и множество изследвания. Ако трябва да превеждам всички документи, това ще отнеме много време и средства.“ (интервю с Володимир, Асеновград)

Как да получите решение от Териториална експертна лекарска комисия (ТЕЛК)

Действащата в страната към настоящия момент нормативна уредба не предвижда условия и ред за удостоверяване на инвалидност на чужденци, притежаващи документи за инвалидност, издадени в друга държава, от органите на медицинската експертиза в страната, с цел ползването на социална подкрепа. Независимо дали притежават такъв документ или не, тези лица имат право да бъдат освидетелствани по реда, по който това се извършва за българските граждани. Съгласно Закона за здравето, чужденците с предоставена временна закрила имат право на медицинска помощ и медицински услуги при условията и по реда за българските граждани. Чужденците с предоставена временна закрила имат право да ползват безплатно експертизи за вид и степен на увреждане и трайна неработоспособност, които се заплащат от държавния бюджет.

Какви са стъпките за получаване на решение за трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане

1. Медицинско направление от личен/лекуващ лекар или медицински протокол от Лекарска Консултативна комисия (ЛКК) за ТЕЛК (за лица, които са били дълго време във временна неработоспособност), който се издава задължително в електронен вид, въвежда се и се регистрира в Информационна база данни (ИБД) - да е налично в Информационна система за контрол на медицинската експертиза (ИСКМЕ);

2. Заявление - декларация – намира на сайта на РЗИ Пловдив, попълва се в Регионална картотека на медицинската експертиза (РКМЕ) на място, чрез упълномощено лице или електронно с квалифициран електронен подпис (КЕП) на ел. адрес, <https://ibd.mh.government.bg/>;

3. При налични актуални медицински документи: изследвания, епикризи, удостоверяващи пролежавания в болнично заведение, амбулаторни листове, издадени след консултация със специалист и др., с давност не повече от 12 месеца, се подават в деловодството на РКМЕ към РЗИ Пловдив, заедно с Медицинското направление на адрес: гр. Пловдив, ул. „Перушица“ № 1 РКМЕ – лично, чрез упълномощено лице или чрез лицензиран пощенски оператор;

4. Медицинските експертни досиета на лицата се образуват в Регионалните картотеки, като подадените документи се насочва към ТЕЛК и ТЕЛК уведомява лицата, дали ще се произнесе с експертно решение само по представената медицинска документация и относно датата, на която ще бъде направено това. В случай, че е необходимо представяне на допълнителни изследвания и консултации, ТЕЛК съобщава за това обстоятелство с писмо.

Полезни линкове, адреси и телефонни номера:

Закон за здравето (чл. 82, ал. 1, т. 7; чл. 83, ал. 1а)

https://www.mh.government.bg/media/filer_public/2023/03/02/zakon_za_zdraveto.pdf

Министерство на здравеопазването. Национална експертна лекарска комисия (НЕЛК) и Териториална експертна лекарска комисия (ТЕЛК)

<https://www.mh.government.bg/bg/informaciya-za-grazhdani/nelk-i-telk/>

Медицинска грижа за хора, пристигащи от Украйна, които имат статут на временна закрила в България

<https://ukraine.refugee.bg/>

Регионална здравна инспекция Пловдив

<https://www.riokozpd.com/>

Адрес: гр. Пловдив, пощенски код 4000, ул. „Перушица“ № 1

Телефон: (032) 649 000

Откриване на банкова сметка

„Едно от нещата, с които трябваше да се справя, за да мога да регистрирам фирма, е да открия банкова сметка. Трудният въпрос беше към коя банка да се обърна. Имаше банки, които изискват първоначална вноска от минимум 120 лв., което е трудно за човек, който започва не от нулата, а от минус, с който украинците започват, бляйки от войната. Много банки отказваха да ни открият сметка, когато разберат, че сме украинци“. (интервю с Олга Лапина, Пловдив)

Откриването на банкова сметка за чужди граждани е един от най-важните елементи за статут на местно лице. Във връзка със Закона за мерките срещу изпирането на пари (ЗМИП) банките са задължени да направят сериозна проверка, която може да отнеме дни, а понякога и седмици. В България не съществува персонификация на юридическите лица, което означава, че за едно юридическо лице стои физическо лице, т.е. изискванията за регистриране на банкова сметка на лице или на фирма са едни и същи. Ако пребивавате законно в страна от ЕС, имате право да откриете основна платежна сметка. Банките не могат да отхвърлят искането ви за откриване на основна платежна сметка.

Изключения в Закона за мерките срещу изпирането на пари:

В зависимост от Вашия конкретен случай и при необходимост от бързина при откриването на сметка, може да се позовете на „Раздел II. Особени правила и изключения при прилагането на мерките за комплексна проверка“ от Закона за мерките срещу изпирането на пари и по-конкретно Чл.21. и Чл.22. Те предоставят възможност на Банката, при покриване на посочени условия за ниска опасност от финансирането на тероризъм и изпиране на пари, да открие сметка и преди да е приключила задълбочената проверка на лицето. Самата проверка по закона ще продължи, но може да се открие (например набирателна сметка), необходима при регистърното производство по създаването на фирма.

Сметката, която дава възможност за извършване на стандартни трансакции, използвани в ежедневието, се нарича основна платежна сметка. Тя дава възможност за депозирание, теглене на пари в брой, получаване и извършване на плащания (например директни дебити и покупки с карта). Банковата сметка включва разплащателна карта, с която могат да се теглят пари и да се извършва покупки – както в магазини, така и онлайн. Обикновено банката може да изисква да плащате годишна такса.

Юридическите лица могат да откриват разплащателни сметки за съхранение на средства и разплащания за цялата им дейност. Дейностите, които дружеството може да извършва, са изброени в неговия предмет на дейност. Такива сметки могат откриват и самите физически лица –

украинци. Всяко лице трябва да се легитимира чрез представяне на паспорт или друг документ за самоличност. Представителите на юридически лица също трябва да представят документи, потвърждаващи техните правомощия. Въз основа на тях упълномощеният служител на банката идентифицира клиента и лицата, които имат право да управляват банковата сметка.

Какви документи са необходими, за да се открие разплащателна банкова сметка:

1. Заявление за откриване на разплащателна сметка по образец на банката.
2. Анкета или декларация по образец на банката.
3. Актуално състояние (не е задължително навсякъде, всички банки имат достъп до търговския регистър на България).
4. Декларация за произход на средствата по образец на банката.
5. Спесимен с образци на подписи на лица, които в съответствие с действащото законодателство или учредителните документи на предприятието имат право да се разпореждат със сметката и да подписват платежни документи. Спесиментът включва и образец от печата – ако има необходимост за фирмата, такъв да се поставя на банковите нареждания.
6. За откриване на разплащателна сметка физическото лице предоставя на банката от горните документи по т.1, т.2 и т.5 без образец на печат.

Между банката и клиента се сключва писмен договор за банкова сметка с всички юридически подробности, уреждащи отношенията, и се издава банкова карта. При желание от страна на клиента банката осигурява достъп до системата за електронно и/или мобилно банкиране. Текущите банкови сметки обикновено са мултивалутни – независимо че се откриват в определена валута, по тях могат да пристигат банкови трансфери в друга валута, както и да излизат побобни към сметка в друга валута.

Полезни линкове, адреси и телефонни номера за връзка:

Директива (ЕС) 2015/849 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2015 година за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32015L0849>

Банкови сметки в Европейския съюз

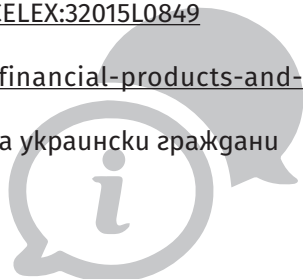
https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/financial-products-and-services/bank-accounts-eu/index_bg.htm

Информация за банкови сметки и банкови карти на украински граждани

<https://ukraine.refugee.bg/>

Закон за мерките срещу изпирането на пари

<https://lex.bg/bg/laws/ldoc/2137182924>

Регистриране на фирма

„Когато войдохме в България, си мислехме, че войната ще приключи скоро и ние ще се завърнем в Украйна. По-късно осъзнахме, че тя ще продължи може би години и трябва да уреждаме живота си тук. През август 2022 г. пред мен се появи въпросът какво ще правя по-нататък и как да реализирам своите знания и възможности в България. Реших да открия свой кабинет и да официализирам частната си практика. Много е трудно човек да се ориентира във всички закони и процедури, за да регистрира фирма“. (интервю с Олга Лапина, Пловдив)

Откриването на фирма в България става по така нареченото „регистърно производство“. Неговата философия означава, че всеки български гражданин в момента, в който пожелае, може да регистрира търговско дружество с минимален капитал, който в България от много години е 2 лева. Проблемите обаче започват със самата процедура, защото, това регистърно производство изисква множество документи, които трябва да бъдат юридически подготвени. Става въпрос за сложна материя и в повечето случаи обикновените граждани трудно могат да се ориентират сами да подготвят и съответно да подадат документите за регистрация на фирма.

Още по-трудно е, когато тези документи трябва да бъдат подготвени от чужденци. Конкретно, когато говорим за украинските бежанци в България, проблемите идват още на ниво документи, които са предимно само на български език. Няма документи за регистрация на фирма, които на друг език освен на български да разясняват как точно става регистрацията на фирмите. Езикова бариера е един от основните проблеми пред цялото регистърно производство пред украинските граждани, когато искат да регистрират своята фирма, защото те ще трябва да намерят адвокат, консултант, счетоводител – човек, който да може да ги разбира на езика, на който те могат да го разбират и едновременно да разбира юридическата материя, да може да им я предаде и едва тогава да започнат да подготвят документите.

Какви документи са необходими:

1. Заявление по образец А4 (от сайта на Търговския регистър, да го изтеглите и попълните. Към него се прилагат всички останали документи.
2. Наличие на банкова сметка (в банка по избор) и бележка за внесен капитал.
3. Учредителен акт (Пространен документ, в който се упоменават задължителни според Търговския закон реквизити, като име на фирмата,

сегалище, адрес, контакти, размер на капитал, форма и органи на управление, основна и допълнителни дейности, вътрешни правила за управление и разпореждане и други.)

4. Декларация за приемане на управление на фирмата.

5. Учредителен протокол - Документът трябва да съдържа взетите решения от учредителното събрание и дневния ред на събранието.

6. Решение за назначение на едноголичния собственик на капитала като управител

7. Образец от подписа (спесимен), нотариално заверен и подписан от управителя. Трябва да имате подготвен спесимен, който има нужда единствено от нотариална заверка или да поискате от нотариалната кантора да го изготвят.

8. Подписана Декларация по чл. 13, ал. 4, Закон за Търговския регистър (ЗТР). Декларира се истинността на заявените обстоятелства. (Ако упълномощено лице подава документите, се подписва Декларация по чл. 13, ал. 5, ЗТР.)

9. Декларация по чл. 142, Търговски закон (ТЗ). Забрана за конкурентна дейност. Подписва се от управителя.

10. Декларация по чл. 141, ал. 8, ТЗ. Управителят декларира, че отговаря на изискванията на закона за управител на фирма. Подписва се.

11. Заявление за запазване на фирма (Д1), което не е задължително и струва 50 лв.

12. Лиценз или разрешение, когато дейността на фирмата изисква такова.

Агенция по вписванията не издава удостоверение или друг документ за регистрацията. Достатъчно е, че фирмата ви вече ще бъде публична в Търговския регистър.

Полезни линкове, адреси и телефонни номера за връзка:

Национална агенция по вписванията (търговски закон)

https://nra.bg/wps/portal/nra/zakonodatelstvo/danutsi/zakoni_vutreshna/ad10a775-acb9-4765-8afd-416a8f8681fe

Закон за търговския регистър

<https://www.justice.government.bg/home/normdoc/2135522741>

Агенция по вписванията (търговски регистър)

<https://www.registryagency.bg/bg/registri/targovski-registar/>

Агенция по вписванията (регистрация на фирма)

<https://www.registryagency.bg/bg/registri/targovski-registar/kak-da-registriram-firma/>

Правата ми (регистрация на фирма)

<https://pravatami.bg/2780>

Съдържание:

Квалификация и преквалификация на ..... 2 стр.
украинските бежанци в България

Легализация на диплома ..... 4 стр.

Освидетелстване от Териториална ..... 6 стр.
експертна лекарска комисия (ТЕЛК)

Откриване на банкова сметка ..... 8 стр.

Регистриране на фирма ..... 10 стр.

Проект № 964 „Заедно и равни: правата на търсещите убежище и закрила” към Фонд Активни граждани България <https://www.activecitizensfund.bg> по тематичен приоритет 1 Подобряване на демократичната култура и гражданска осведоменост.

Финансовата подкрепа е предоставена от Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство на стойност € 14 994

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Фондация „Стойна Кръстанова“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.

© Авторски колектив

доц. д-р Красимира Кръстанова

доц. д-р Елица Стоилова

гл. ас. д-р Мария Петрова

гл. ас. д-р Стоян Антонов

Консултант Мишо Гръблев